

ภาพพิมพ์น้ำหนัากลางจากภาพพิมพ์น้ำหนักสีน้ำ Mezzotint by Aquatint Technique in Graphic Arts

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยพร ระวีศิริ

สาขาวิชา ศิลปะภาพพิมพ์ ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

โทร. 0819200604 อีเมล raveesiri@gmail.com

Assistant Prof. Chaiyaporn Raveesiri

Faculty of Fine Arts, Rajamangala University of Technology
Thanyaburi

บทคัดย่อ

ภาพพิมพ์น้ำหนัากลางสามารถตอบสนองในเรื่องของน้ำหนักอ่อนแก่ของภาพได้ดี ผลงานมักจะมีความละเอียดปราณีตในการแสดงออก เป็นเทคนิคการทำภาพพิมพ์ที่ไม่ต้องอาศัยการกัดกรดในการทำแม่พิมพ์ เพียงแต่อาศัยการใช้สิ่วโยก (Mezzotint Rocker) ที่มีฟันที่แหลมคมกดแม่พิมพ์ให้เป็นรอยจุดที่เป็นระเบียบ รอยจุดเหล่านี้จะต้องเรียงกันจนแน่นซึ่งเมื่อพิมพ์แม่พิมพ์ออกมาจะต้องได้สีดำที่สม่ำเสมอ จากนั้นจะใช้เหล็กลบ (Burnisher) ลบในส่วนที่เป็นน้ำหนักอ่อนหรือจนกระทั่งได้น้ำหนักขาวในแม่พิมพ์ ลักษณะเฉพาะของภาพพิมพ์เทคนิคนี้คือเมื่อเราสังเกตดูในส่วนที่เป็นน้ำหนักอ่อนหรือขาวแล้วจะพบว่าบริเวณเหล่านั้นจะเป็นจุดเล็กๆเรียงต่อกันอย่างเป็นระเบียบ ซึ่งจุดเล็กๆนี้นั้นเกิดจากรอยกดของสิ่วโยกที่กดลงเป็นรอยบนแม่พิมพ์นั่นเอง และรอยของจุดดังกล่าวไม่สามารถที่จะสร้างเลียนแบบขึ้นได้ไม่ว่าจะใช้เทคนิคใดก็ตาม

ในการเรียนการสอนการทำภาพพิมพ์น้ำหมึกกลางแบบดั้งเดิมมีความยุ่งยากเป็นอย่างมาก อีกทั้งเครื่องมือก็มีราคาค่อนข้างสูงมากโดยเฉพาะสีว็อยกในการทำงานในสถานศึกษาจึงได้เกิดการประยุกต์วิธีการทำศิลปะภาพพิมพ์เทคนิคน้ำหมึกกลางที่ง่ายขึ้น โดยทำแม่พิมพ์ให้เกิดร่องรอยที่หยาบซึ่งเกิดจากการทำภาพพิมพ์เทคนิคน้ำหมึกสีน้ำแล้วกัดกรดให้เกิดน้ำหมึกดำ ซึ่งก็ได้ผลที่ใกล้เคียงกับการใช้สีว็อยก สร้างน้ำหมึกดำบนแม่พิมพ์ตามวิธีการดั้งเดิม จากนั้นก็ดำเนินการสร้างน้ำหมึกอ่อนแก่ของแม่พิมพ์ตามวิธีการทำแม่พิมพ์น้ำหมึกกลางทุกประการ

คำสำคัญ ภาพพิมพ์น้ำหมึกกลาง, น้ำหมึกสีน้ำ

Abstract

Mezzotint can respond the tone of image well. The working has precision and finely. The technique in graphic art is not etching for making the plate, but it use the mezzotint rocker which one is spiky. The plate is pressed to be the dense and prim traces, and it can print equable black. After that, we scratch the plate by the Burnisher, until the color change to be white tone. The special character of this technique, we will see the area of white tone to have the dense and prim traces. The trace consist the Mezzotint Rocker, and it cannot copy by any technique.

In the past, it is very labyrinthine when we teach in the class of graphic arts. The price of equipment is very expensive, especially the Mezzotint Rocker. However, we apply the instrumentality easier. We make the plate by etching, until it has the black tone. And it is nearly to make the plate by the Mezzotint Rocker. After that, we can make the white tone as seem as the instrumentality make the Mezzotint by aquatint technique.

Keyword Mezzotint, Grapic Arts

ภาพพิมพ์น้ำหมึกสีกลาง (Mezzotint) ได้ชื่อมาจากภาษาอิตาเลียน mezzo = half + tinta = tone เพราะในการทำภาพพิมพ์เทคนิคนี้ จะต้องทำผิวแผ่นแม่พิมพ์ให้หยาบกลายเป็นเส้นขอบร่องละเอียดๆ เต็มไปหมดเสียก่อน ซึ่งจะสามารถนำไปพิมพ์ได้สีมืดสนิททั่วไปหมดแล้วจึงนำแผ่นแม่พิมพ์ไปทำกลับสู่น้ำหมึกที่สว่างขึ้นด้วยเหล็กขูด (Scaper) และเหล็กถู (Burnisher) ด้วยเหตุนี้เองเราจึงมักเรียกภาพพิมพ์เทคนิคค่าน้ำหมึกกลาง อีกชื่อหนึ่งเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “มานิแอร์ นัวร์” (maniere noire) หรือภาพพิมพ์แบบสีมืด (พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ ไทย – อังกฤษ, 2541 : 552)

การทำแม่พิมพ์น้ำหมึกกลางขั้นแรกคือการทำให้ผิวพื้นแม่พิมพ์มีความหยาบขึ้นอย่างสม่ำเสมอที่สุดเท่าที่จะทำได้ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ได้แก่สิ่วโยก (Mezzotint Rocker) ซึ่งเป็นสิ่วหน้าโค้ง และตามสันคมมีลักษณะหยักเป็นฟันเลื่อยเล็กๆโดยตลอด สิ่วโยกที่มีพื้นหยาบมากจะทำให้ได้สันขอบร่องที่นูนหนาแน่นมาก เราจะต้องจับถือสิ่วโยกให้สันคมที่ใช้แกะทำมุมถูกต้องกับแผ่นแม่พิมพ์ แล้วจึงโยกสันโค้งของสิ่วด้วยการจัดระเบียบอย่างเป็นระบบ โยกไปบนผิวพื้นแผ่นแม่พิมพ์จนทั่วถ้าหากเรากระทำขั้นตอนนี้ถูกต้องดีแล้ว สันของร่องก็จะปลูกคลุมตลอดทั่วทั้งผิวพื้นแม่พิมพ์นั้นอย่างสม่ำเสมอทั้งหมด เสร็จแล้วจึงจะเริ่มต้นทำงานด้วยเหล็กขูดและเหล็กถู เนื้อที่ใดเราต้องการให้มีน้ำหมึกสว่างขึ้นจะต้องค่อยๆลบสันขอบร่องลงไปทีละน้อยๆ ส่วนตรงเนื้อที่สีขาวนั้นเราจะต้องถูแผ่นแม่พิมพ์ให้กลับไปสู่ความเรียบราบหมดจดของแผ่นโลหะอย่างเดิมอีกครั้ง

แผ่นแม่พิมพ์น้ำหมึกกลางก็เป็นเช่นเดียวกับแผ่นแม่พิมพ์เทคนิคจารเข้ม หากต้องการจะพิมพ์ภาพจำนวนมากก็จะต้องนำแผ่นแม่พิมพ์ไปเคลือบผิวด้วยเหล็กกล้า ในการพิมพ์น้ำหมึกกลางแตกต่างจากการพิมพ์เทคนิคกัดกรดหรือเทคนิคแกะลายเบาอยู่บ้าง เนื่องจากสันขอบร่องบนผิวแผ่นแม่พิมพ์เทคนิคน้ำหมึกกลางจะมีความบอบบางเหมือนกระดาษขั้บหมึก ดังนั้นการลงหมึกและ

การขีดหมึกบนแผ่นแม่พิมพ์จะต้องกระทำอย่างนุ่มนวลแผ่วเบาด้วยเศษผ้าหรือกระดาษเนื้อนิ่ม หรือศิลปินบางคนมักจะขีดแม่พิมพ์ด้วยฝ่ามือของตนเอง นอกจากนั้นแรงกดในการพิมพ์ที่ใช้ก็ควรเบากว่าที่ใช้กับแผ่นแม่พิมพ์จากส่วนร่องเทคนิคอื่นด้วย (อัศนีชัย ชูอรุณ, 2543 : 40)

ภาพพิมพ์น้ำหนักรกลาง (Mezzotint) ในบทความนี้ไม่ได้เป็นภาพพิมพ์เทคนิคน้ำหนักรกลางที่แท้จริง เพียงแต่ในหลักการแล้วมีการทำที่คล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก เนื่องจากการทำภาพพิมพ์เทคนิคน้ำหนักรกลาง แบบดั้งเดิมมีความยุ่งยากเป็นอย่างมาก อีกทั้งเครื่องมือก็มีราคาค่อนข้างสูงโดยเฉพาะสั้วโยกในการทำงานในสถานศึกษาจึงได้เกิดการประยุกต์วิธีการทำงานขึ้น โดยทำแม่พิมพ์ให้เกิดร่องรอยที่หยาบซึ่งเกิดจากการทำภาพพิมพ์เทคนิคน้ำหนักรแล้วกัดกรดให้เกิดน้ำหนักรดำซึ่งก็ได้ผลที่ใกล้เคียงกับการใช้สั้วโยกสร้างน้ำหนักรดำตามวิธีการดั้งเดิม จากนั้นก็ดำเนินการสร้างแม่พิมพ์ตามวิธีการทำแม่พิมพ์น้ำหนักรกลาง โดยการใช้เหล็กถู และเหล็กกลบ ค่อยๆลบความหยาบของพื้นผิวของแม่พิมพ์ส่วนที่มีความหยาบจะให้ค่าน้ำหนักรที่ต่ำกว่าส่วนที่มีความเรียบกว่าจนกระทั่งพื้นผิวแม่พิมพ์ราบเรียบเป็นอย่างดีเดิมจะให้ค่าน้ำหนักรที่ขาวที่สุด

ขั้นตอนการสร้างแม่พิมพ์ภาพพิมพ์น้ำหนักรกลาง (Mezzotint)

ภาพที่ 4 การกัดกรดบน
เพลทที่โรยผงเลือดมังกร

1. โรยผงเลือดมังกรตามวิธีการทำภาพพิมพ์เทคนิคน้ำหนักรสีน้ำ รวมถึงอย่างเพลทให้เสร็จเรียบร้อย แล้วนำมากัดกรดอัตราส่วน 1 : 30 เป็นเวลา 30 นาที แล้วล้างผงเลือดมังกรออก ถ้าเพลทยังมีรอยต่างไม่สม่ำเสมอควรโรยผงเลือดมังกรซ้ำจนกว่าจะสม่ำเสมอ

ภาพที่ 5 ภาพที่พิมพ์ทดสอบ
หลังการกัดกรดบนเพลทแม่พิมพ์

2. ทดลองพิมพ์โดยการอัดหมึก
และพิมพ์ตามวิธีการพิมพ์งานเทคนิค
น้ำหนักสีน้ำ แล้วดูว่าภาพที่พิมพ์ได้มีสี
สม่ำเสมอดีทั่วทั้งภาพหรือไม่ ถ้าภาพ
ที่พิมพ์ออกมาแล้วเป็นสีดำสม่ำเสมอดี
ตั้งภาพแล้วถือว่าใช้ได้ และเตรียมทำ
ตามขั้นตอนต่อไป

ภาพที่ 6 การร่างภาพบนเพลท
แม่พิมพ์

3. ใช้ดินสอดำร่างภาพบนเพลท
ที่กัดกรดเรียบร้อยแล้ว

ภาพที่ 7 การใช้เหล็กกลบสร้าง
น้ำหนักของภาพบนเพลทแม่พิมพ์

4. ใช้เหล็กถู (Burnisher) ถูลง
บนเพลทในบริเวณที่เป็น น้ำหนักขาว
ของภาพ ถ้าเป็นส่วนที่ขาวมากก็ออกแรง
กดมากถ้าเป็นส่วนที่เป็นน้ำหนักเทา
ก็ออกแรงกดเบาๆ ทำไปเรื่อยๆ จนเสร็จ

ภาพที่ 8 ภาพแม่พิมพ์ที่พร้อมนำ
มาพิมพ์งาน

5. ภาพของเพลทที่เราลบส่วน
ที่เป็นน้ำหนักเทาและขาวแล้ว

ขั้นตอนการพิมพ์งาน (ชัยพร ระวีศิริ. 2555 : 100)

ภาพที่ 9 การเตรียมหมึก
สำหรับพิมพ์งาน

1. เตรียมหมึกพิมพ์โดยปาด
เอาหมึกเฉพาะส่วนที่อยู่ด้านบนของ
กระป๋องออกมาใช้งานก่อน

ภาพที่ 10 การอัดหมึกพิมพ์

2. ปาดหมึกลงบนแม่พิมพ์
อาจจะใช้ยางปาดสกรีนขนาดเล็ก หรือ
กระดาษแข็ง หรือวัสดุที่มีความเรียบ
แต่ไม่แข็งจนเกินไป เพราะจะทำให้
แม่พิมพ์เป็นรอยได้แล้วใช้นิ้วค่อยๆ
อัดหมึกลงไปร่องของแม่พิมพ์

ภาพที่ 11 การเช็ดหมึกพิมพ์

3. ใช้กระดาษเช็ดหมึกที่ติดอยู่บนผิวแม่พิมพ์ออกไปให้หมดแต่ในที่นี้ใช้ผ้ามือเช็ดหมึกออกเพราะแม่พิมพ์มีรายละเอียดค่อนข้างมากหากใช้กระดาษเช็ดแต่แรกอาจจะทำให้รายละเอียดของภาพหายไปและภาพอาจเป็นรอยต่างได้

ภาพที่ 12 การเช็ดหมึกพิมพ์ให้สะอาด

4. ใช้กระดาษลอกลายเช็ดส่วนรวมของภาพให้สะอาด

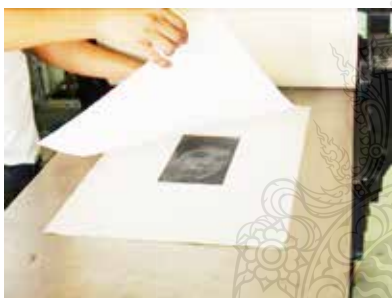
ภาพที่ 13 การทำความสะอาดแม่พิมพ์ก่อนพิมพ์

5. ใช้กระดาษทิชชูชุบน้ำมันสนหรือทินเนอร์เช็ดทำความสะอาดบริเวณที่เป็นน้ำหนักขาวและขอบเพลทให้สะอาด

ภาพที่ 14 การวางแม่พิมพ์บนแท่นพิมพ์

6. นำแม่พิมพ์ที่อัดหมึกและ
 เช็ดหมึกเสร็จเรียบร้อยแล้วเตรียมพิมพ์มา
 วางบนแท่นพิมพ์

ภาพที่ 15 การวางกระดาษพิมพ์
 บนแม่พิมพ์

7. นำกระดาษที่ใช้พิมพ์ไปทำ
 ขึ้นนำไปวางทับบนแม่พิมพ์ที่วางอยู่บน
 แท่นพิมพ์นำกระดาษปรีฟคลุ่ม

ภาพที่ 16 การวางสักหลาดบน
 แม่พิมพ์

8. นำผ้าสักหลาดปิดทับแล้ว
 หมุนลูกกลิ้งของแท่นพิมพ์ลง

ภาพที่ 17 การหมุนแท่นพิมพ์

9. ค่อยๆ หมุนแท่นพิมพ์อย่างช้าๆ แต่อย่าให้สะดุดหรือขาดตอนเพราะจะทำให้งานเสียหายโดยภาพอาจติดเป็นช่วงๆ

ภาพที่ 18 การเปิดสั๊กหลอดจากแท่นพิมพ์

10. เมื่อหมุนแท่นเสร็จแล้ว หมุนลูกกลิ้งแม่พิมพ์ขึ้นเปิดสั๊กหลอดออก แล้วค่อยๆเปิดกระดาษปฐูร์

ภาพที่ 19 การเปิดกระดาษพิมพ์งานจากแท่นพิมพ์

11. ค่อยๆเปิดกระดาษผลงานออกจากแม่พิมพ์อย่างช้าๆ เพราะถ้ารีบเปิดเร็วเกินไปกระดาษอาจจะขาดติดแม่พิมพ์ได้ จากนั้นนำผลงานที่ได้ไปชิงบนแผ่นกระดาษน้อด้วยกระดาษกาวน้ำ เพื่อให้ผลงานเมื่อแห้งดีแล้วมีความเรียบตึงสวยงาม

ภาพที่ 20 ภาพการพิมพ์และการแก้ไขในสเตทต่างๆ

ในกระบวนการพิมพ์ภาพนี้มีการแก้ไขถึง 8 ปรีฟ หรือ 8 สเตท จึงได้ผลงานเป็นที่พอใจ

สรุป ภาพพิมพ์น้ำหมึกกลาง เป็นเทคนิคการทำภาพพิมพ์ที่ไม่ต้องอาศัยการกัดกรดในการทำแม่พิมพ์ โดยลักษณะเฉพาะของภาพพิมพ์เทคนิคนี้คือเมื่อเราสังเกตในส่วนที่เป็นน้ำหมึกอ่อนหรือขาวแล้วจะพบว่าบริเวณเหล่านั้นจะเป็นจุดเล็กๆ เรียงต่อกันอย่างเป็นระเบียบและปราณีต ดังนั้นการพิมพ์งานในเทคนิคนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการปฏิบัติร่วมกับการแก้ไขผลงานไปพร้อมๆ กัน แล้วค่อยๆ พิมพ์ปรีฟภาพออกมาดูแล้วค่อยๆ แก้ไขจนกว่าจะได้ภาพที่สมบูรณ์ตามความ

บรรณานุกรม

- ไกรศักดิ์ จิรัชัยสกุล. (2531). ภาพพิมพ์และจิตรกรรมของไกรศักดิ์ จิรัชัยสกุล, กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ส.
- _____. (2556). LLTK ของไกรศักดิ์ จิรัชัยสกุล. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ส.
- ชลูด นิมเสมอ. (2536). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง ศิลปะภาพพิมพ์. กรุงเทพมหานคร : คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยพร ระวีศิริ. (2555). เอกสารเรียบเรียง เรื่องศิลปะภาพพิมพ์ 3. ปทุมธานี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. พจนานุกรมศัพท์และเทคนิคทางศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2539. **พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ ไทย - อังกฤษ.** (2541). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- อัศนีย์ ชูอรุณ. (2543). ความรู้เกี่ยวกับศิลปะภาพพิมพ์. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.